

nost pa ni minljiva, zato je ne moremo ukleniti v »avantmodernistične« in »postmodernistične« forme.

Če bi znal kdo razložiti, kakšna je razlika med Samuelom Beckettom in Antonom Tomažem Linhartom, bi najbrž tudi zvedeli, kakšna je razdalja med »avantmodernizmom« in »postmodernizmom«.

Ondan sem bral Dvojnika. F. M. Dostojevski. Ali je zgodba o gospodu Goljadkinu že klasika ali pa je morebiti celo moderna? Ali pa je že kar postmodernistična? Ta strašna zgodba o človeški ničevosti, majhnosti in nesvobodi je kratko in malo zgodba, ki se izmika estetiki, ideologiji, politiki. To je zgodba o tragediji človeka in njegovega rodu. Nič več kot to, pa tudi nič manj kot to. Kaj tedaj. Ali nismo mi vsi gospodje Goljadkini?

Večina ljudi vidi oblake, nekateri sodobni slikarji pa jih ne vidijo. In če bi zdaj prišel med nas slikar Groharjevega ali Jakopičevega ali Jamovega talenta in bi začel slikati oblake, ali bi to bil »postmodernizem«?

Anekdota. Ko so vprašali pred mnogimi leti Marjana Kozina, kako je s slogi v muziki, je menda rekel, da so v svetu le dve vrsti skladateljev. Ena priznava, da si kaj sposodi, druga pa to zanika. V tej anekdoti je kajpak navzoča poglavitna misel o umetnosti, ki je v svojem jedru antimišljenje, antiznanost in antiideologija. Saj je celo Richard Strauss v eni izmed svojih skladb poizkušal muzikalno upodobiti Alpe? In Karinger? »Kaj je tedaj z »postmodernizmom«?

Ne vem, ali se motim ali ne, ampak ko prebiram učene razprave o umetnosti, se počutim poražen in zbečan. Če berem Joyca, se mi zdi da ga dojemam, ko berem o Joycu, vem, da ničesar več ne »vem«.

Ko pa berem Susan Sontag, pomislim na to, ali je poročena ali pa ni? Literatura je bila vedno igra. Nikoli ni bila nič drugega. Homerjeva epa sta sublimirana igra. Homer je prvi homo ludens. In ker nima umetnost nikakršnih razvojnih faz, je v tem videti potrjeno njene večne, trajne in venomer obnavljajoče se igre.

Kolikor lahko presodim generacijske boje v slovenski umetnosti, moram zapisati, da so bile slogovne, izpovedne in kompozicijske ideje le prevečkrat na zapostavljenem mestu, medtem ko so bili položajni in socialno materialni vidiki (odločanje, moč, oblast ipd.) na izpostavljenem. »Avantmodernizmi« in »postmodernizmi« so bili v teh bojih le dekoracija.

Sicer pa, zakaj je umrl v šestintridesetem letu Rainer Werner Fassbinder?

Bojan Štih

Spoštovano uredništvo!

Dovolite, da se oglasim na Vaše vprašanje o postmodernizmu — pa ne s kakšno filozofsko, strokovno, polemično ali kakorkoli pomembno razpravo, marveč le z neko preprosto mislijo, kakor mi jo narekuje moja, tako se mi zdi, še kolikor toliko zdrava pamet.

Tale s postmodernizmom ni prva in gotovo ne zadnja anketa take vrste. Dosti jih je že bilo, dvomim pa, da bi njihovi plodovi odtehtali vrednost energij, časa in papirja, porabljenih zanje, da bi namreč kaj premaknile na bolje v našem duhovnem svetu. Dvomim iz preprostega razloga,

ker sem prepričan, da nastajata in obstajata Lokarjeva, Jančarjeva, Hofmanova, Miheličeve, Gaborovičeve in drugih proza ter Menartova, Fritzova, Kuntnerjeva, Šaše Vegri, Pavčkova, Šmitova in drugih poezija mimo in vkljub vsem razpravam, diskusijam, polemikam, mnogobojem in dvobojem o kritiki, odgovornosti, avantgardizmu, ludizmu, reizmu, modernizmu, hipermodernizmu itd. in bosta nastajali ter obstajali tudi še naprej mimo in na srečo kljub še tako učenim razpravam o postmodernizmu.

Sumim namreč, da tiči za vsem tem sicer hvale vredna želja, poživiti naš kulturni prostor ali vsaj ustvariti videz poživitve, kar seveda omogoča hvale vredno možnost, da se učene glave na široko razpisujejo, in uredništvom, da s to učenostjo polnijo strani, pa še to se mi zdi, da je omenjena želja izraz lepe slovenske navade: pohiteti, da já ne bi česa svetovno znamenitega zamudili, le to smolo imamo, da zmeraj zamujamo, tačas pa zamujamo sami sebe.

Vseeno pa naj povem še to, da prebiram tele reči o postmodernizmu prav tako z zanimanjem, kot informacije, kakor sem prebiral podobne reči že prej. Čeprav se mi včasih zazdi žal, da nisem tačas bral kakšne preprosto lepe, pametne in čiste proze ali poezije.

Lep pozdrav
Cvetko Zagorski

Gor. Jezero, 30. maja 1982